

FOTO: FRÉDÉRIC BUYLE & WILLIAM WINRAM

HAISANN! Uten oksygentank, stålbur eller betenkeligheter oppsøker undervannsfotografen William Winram hvithai og tigerhai på deres hjemmebane. **50 »**

Han er en kjærlig far, ekstremt gavmild, men det er også sider med hans måte å leve på som jeg ikke helt støtter opp om

CAMILLA HAGEN om sin far, Stein Erik Hagen **10 »**

JUL	Julekort fra fem norske samtidskunstnere.....	8
PROFIL	Camilla Hagen er ikke som andre milliardærarvinger.....	22
KUNST	Pontus Hultén og mysteriet med Brillo-boksen.....	32
FRILUFTSLIV	Hai finnerne som lever av å være lokkemat.....	50
MOTOR	Aston Martins agent One-77.....	58
KOKKENES RÅVARER	Kokk Jonathan Howell og Den hellige and.....	66
ANMELDT	Eyvind Hellstrøm og Ingrid Espelid Hovigs æresrunde.....	74
MITT KJØRETØY	Designer Andreas Engesvik kjører sin Alfa med spredte ben.....	78

D2

SJEFREDAKTØR OG ADM. DIREKTØR
AMUND DJUVE

FEATUREREDAKTØR
GRY EGENES

REDAKSJONSSJEF
ANNA B. JENSSEN (PERMISJON)
anna.jenssen@dn.no
INGRID R. KIELLAND
ingrid.kielland@dn.no

BILLEDEDAKTØR
NILS VIK
nils.vik@dn.no

VAKTSJEF
BJØRNAR VALDAL
bjornar.valdal@dn.no

DESK
ADAM BILLYEALD, AD
adam.billyeald@dn.no
ANNE BRUN, AD
anne.brun@dn.no

MORTEN SØRDAL, REDIGERER
morten.sordal@dn.no

BJØRN DAMHAUG, RED. ASSISTENT
bjorn.damhaug@dn.no

JOURNALISTER
VESLEMØY AGA
veslemoy.aga@dn.no

NILS ANKER
nils.anker@dn.no

LINE BLIKSTAD
line.blikstad@dn.no

DANIEL GUSS BUTENSCHØN
daniel.butenschon@dn.no

SARAH HAMBRO
sarah.hambro@dn.no

ØVIND HOLEN (PERMISJON)
oyvind.holen@dn.no

ANDERS KEMP
anders.kemp@dn.no

KRISTIANE LARSSEN
kristiane.larssen@dn.no

SIGURD S. RØNNINGEN
sigurd.ronningen@dn.no

MARTE SPURKLAND
marte.spurkland@dn.no

FOTO
LAARA MATSEN, PROSJEKTLEDER
laara.matsen@dn.no

SUNE ERIKSEN, FOTOGRAF
sune.eriksen@dn.no

SIMON SKREDDERNES, FOTOGRAF
simon.skreddernes@dn.no

COVER © ELMGREN & DAGSET, «CELEBRITY - THE ONE & THE MANY» VG BILD-KUNST, BONN 2010. FOTO: FIDELIS FUCHS

TRYKK ARTKO/WINKOWSKI

D2 kommer som bilag i Dagens Næringsliv hver fredag. www.d2.no

DAGENS NÆRINGSLIV AS
Postboks 1182 Sentrum, 0107 Oslo
Sentralbord 22 00 10 00
Abonnement & løssalg 815 11 815

ANNONSE 22 00 10 75
ELISABETH BERGER, SALGSSJEF
ESPEN SKARPHAGEN, HILDE SKOMSVOLD

Dagens Næringsliv redigeres etter Vær Varsomplakaten. DN betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Bidrag som ikke er bestilt honoreres ikke.

FRILUFTSLIV

DYKKETEATER

MENS DE FLESTE SOM BLIR ANGREPET AV HAI VILLE SVØMT FOR LIVET, FORE TREKKER FRIDYKKER OG HAIFOTOGRAF WILLIAM WINRAM Å GÅ UT I SPAGATEN.

FOTO FRÉDÉRIC BUYLE & WILLIAM WINRAM Sør-Afrika / Colombia TEKST SIGURD SMIDESANG RØNNINGEN

1

2

3

3

4

1 **HAISOMMER.** William Winram gjør seg klar til å bevise at millioner av kinogjengere tok feil: Et møte med hai i åpen sjø behøver ikke bety blodbad. 2 **SMIL TIL FOTOGRAFEN.** Hvithaien har ingen naturlige fiender i det østlige Stillehav – men blir betenkt når tre meter lange froskemenn dukker opp i matfatet. William Winram anvender 20 års erfaring for å komme på skuddhold med fotoapparatet.

3 **VANNKRIG.** Frédéric Buyle fotografierer hai på 50 meters dyp uten annet utstyr enn svømmeføtter. Denne tigerhaien ventet rett under overflaten i Sør-Afrika. – Det hender de leker med oss i timevis, sier Buyle. 4 **TANNGARD.** Førsteintrykket til tross: – Jeg har aldri sett hai flekke tenner mot meg, slik de gjør på kino. Den type bilder er fremprovosert, slik adferd oppstår ikke naturlig, sier William Winram.

» **PÅ OVERFLATEN:** Perfekt idyll. Hvite strender, karibiske bølger, en sol som staver s-i-e-s-t-a. Under vann: Vill panikk. Fridykker William Winram har nettopp spiddet dagens fiskemiddag med harpun. Nå inviterer en uventet gjest seg selv til middag.

Tigerhaien som sperrer for dagslyset er fire meter lang – Winram brått veldig liten.

– Tro meg, jeg var fra meg av dødsangst, minnes Winram om episoden for et kvart århundre siden:

– Pulsen hamret i vei, panikken bølget gjennom kroppen. Jeg hadde aldri sett en hai før. Til gjengjeld satt filmen «Haisommer» friskt i minne, sammen med en rekke historier om menneskeeterne som hadde terrorisert havene i millioner av år.

I forfjamselsen mistet Winram harpunspydet, sitt eneste halmstrå i kampen for tilværelsen. Desperat kastet engelskmannen seg etter våpenet – og registrerte forbløffet at monsterhaien tok skrekken og stakk av. Winrams første du-tror-det-ikke-før-du-får-se-det-møte med havets hersker var så vidt begynt.

– Da jeg begynte å svømme mot land, kom den enorme haien tilbake. Sirklet rundt meg på tre meters avstand i en evighet. Aldri nærmere. Og så, da

jeg til sist dristet meg til et aggressivt utfall, stakk haien av for godt.

I de drøyt 20 årene som er gått, har Winram – gjerne i tospann med fridykkerkompis Frédéric Buyle – grepet enhver anledning til å oppsøke haier på deres hjemmebane. Ingen harpun, intet stålbur, ingen oksygentank, kun fotoapparat og et par svømmeføtter.

– Møtet med tigerhaien tente nysgjerrigheten, den

FRÉDÉRIC BUYLE OG WILLIAM WINRAM

TO av verdens fremste fridykkere. **BRUKER** teknikken til å komme tett på sjødyr. **EN** rekke foto- og filmprosjekter knyttet til haier. **BISTÅR** forskere og guider dykketurister. **WEB** oceanencounters.net, williamwinram.com.

TIGERHAI

NAVN etter stripene på buken. **OPPTIL** fem meter lang. **ANSETT** som livsfarlig for mennesker, men forskere har funnet at angrepsraten er oppsiktsvekkende lav. **UTSATT** dyreart grunnet kommersielt fiske etter finner, kjøtt og skinn.

oppførte seg jo helt annerledes enn alt jeg var blitt fortalt, minnes Winram:

– I dag vet jeg hvorfor. Haien var helt normal, det er historiene som fortelles om den som er feil.

– Hvordan kan du være så skråsikker?

– Det er bare å se på bildene våre.

PÅ DYPT VANN. Sjøløver dras under vann for å spises på bunnen, elefantseal får buken revet opp for å bli ihjel, nylig ble turister i det egyptiske badeparadiset Sharm El Sheik angrepet: Når så en uvæpnet froskemann hopper uti hvithaiens matfat, tilsier all logikk at han ender som dessert for verdenshavens dødeligste storeter. Etter 20 år på menyen, er William Winram forbløffende nok fortsatt blant oss:

– Eneste årsak til at haiangrepene i Egypt fikk slik massiv presseomtale, er at slikt skjer så sjelden. Tusenvis av mennesker angripes av hunder uten at det noensinne nevnes i avisene, sier Winram.

– Normalt er det vi mennesker som skremmer haiene, insisterer dykkerkompis Frédéric Buyle:

– Vår største utfordring som fotografer er at haiene er så sky. Med svømmeføtter er vi bortimot tre meter

lange i vannet. Selv for hvithaien, som veier et tonn og kan drepe hva som helst med ett bitt, er vår størrelse avskrekkende.

For å lokke haiene nærmere, gjør Winram og Buyle seg små i vannet, bøyer knærne og holder armene tett inntil kroppen. Andre ganger legger de seg stille på havbunnen, eller plasker og spreller i overflaten.

– Vi sier ikke at haier er søte og ufarlige. De er apexpredatorer, nådeløse rovdyr plassert øverst på næringskjeden. Men med mindre man befinner seg på helt feil sted til helt feil tidspunkt, er de ikke menneskeetere, sier William Winram.

Med 20 års erfaring som haifinner, guider han betalende turister på fridykk med hvithai og tigerhai.

– Ja da, vi tar en kalkulert risiko. Akkurat slik en fjellklatrer risikerer å falle ned, eller en skikjører kan bli tatt av snøskred. Sannheten er jo at vi mennesker utsetter oss for risiko så snart vi beveger oss ut i naturen. Man kan jo få seriøse problemer med en ku.

FRI SOM FISKEN. Fridykkere er havets purister. Ingen lufttank, ingen dybdemåler, kun et par svømmeføtter for å øke rekkevidden på én full lunge med sur-

stoff. Et ideelt utgangspunkt for å oppnå nærkontakt med havets urinnvånere.

– Dykkere med lufttanker tar stor plass, er klossete i vannet og lager lavfrekvent lyd på grunn av boblene de slipper ut. Slik støy skremmer vekk sjødyr, sier Buyle, som selv legger igjen alt teknisk utstyr på land.

HVITHAI

VERDENS største rovfisk. **OPPTIL** seks meter lang og to tonn tung. **KJEVEKRAFT** på 18.000 newton. **TOPPER** listen over antall haiangrep på mennesker, men de fleste slipper med skrekken: Mennesker tilhører ikke hvithaiens favorittmeny og spyttes ut igjen. **OPPFØRT** som truet dyreart.

HAMMERHAI

KJENNETEGNET ved et flatt, hammerformet hode. **OPPTIL** seks meter lang, svømmer gjerne i store stimer. **FISKES** kommersielt for finnes skyld. **OPPFØRT** som truet dyreart.

Et par fulle lunger gir ham oksygen nok til opptil fem minutters dykketid, nok til å oppleve samspill med hai på ned til 40 meters dybde.

– Som fridykker kan jeg tilbringe hele dagen i vannet uten å tenke på dekompressjon, oksygenivå og andre tekniske detaljer. Jeg flyter fritt omkring, og kan vie hele oppmerksomheten til å fange inn magiske øyeblikk.

Makker William Winram sammenligner de rolige, elegante bevegelsene med kinesisk tai chi. På bildene duoen tar, ser samspillet mellom hai og menneske, vel, nesten spirituelt ut.

– Når du kommer tett på disse fascinerende skapningene, glemmer du alt annet. Hvis lyset i tillegg er riktig og haiene rolige, kan magiske øyeblikk oppstå. Jeg liker den spirituelle siden ved fridykking, man er fullstendig i ett med havet.

EN FOLKEFIENDE. «Det er som om Gud skapte Djævelen og utstyrte ham med ... haikjeft». Slik åpnet filmtrailereren som forvandlet 1975 til en eneste lang haisommer. Da panikken til slutt la seg i kinosalene, var filmindustrien forvandlet for alltid. «Haisom- »

FISKETUR. Frigjort fra stålbur og store lufttanker, flyter fridykker Pierre Frola innpå en voksen hvithai. Møtene varer noen få minutter, før Frola må opp til overflaten for å fylle lungene.

VANNVITTING. Frédéric Buyle underveis på en svømmetur få forunt: Til tross for at hammerhaien blir inntil seks meter lang, er den svært sky og foretrekker anonymiteten i stimer på mange hundre individer. Her henger Buyle seg på i undervannsoasen Malpelo utenfor Colombia.

» mer» var tidenes første kioskelter, og stigmatiserte hvithaien for all fremtid. William Winram har lært seg å overstyre panikken.

– Nylig hadde jeg vært nede på 20 meters dyp for å se etter hai, uten hell. På vei opp til overflaten for å trekke luft, snur jeg meg tilfeldigvis, og ser en hai skyte mot meg fra dypet. For full guffe. Vi snakker ikke om «jeg-har-lyst-til-å-leke-med-deg-fart», dette var «dig, der-oppe-svømmer-dagens-lunsj-spurt». Min første innskytelse var å svømme som en gal. Samtidig visste jeg at den minste fartsøkning ville få haien til å koble inn turboen, visste at jeg ville havne i kjøttkvernen. Så jeg stanset, så på haien, og sparket svømmeføttene ut i spagaten.

Haien kvapp til, bremsset opp, og sekunder senere lekte den med Winram i vannoverflaten.

– Haier er født med en sjettes sans. De fanger opp elektromagnetiske felt andre dyr avgir, sier Frédéric Buyle.

– Når vi mennesker er stresset eller redde, fanger haien det opp med en gang. Hvis en person i en gruppe dykkere er nervøs, kan du se at haien er mer interessert i den personen. Man må tvinge seg til å være rolig. Fridykking gir en kjempfordel, fordi

kroppen automatisk senker pulsen – for å spare på oksygenet i lungene.

– Hva om haien får et innfall og angriper likevel?
– Haier foretrekker overraskelsesangrep, de blir rolige med en gang de er oppdaget. Vi holder derfor alltid øye med hverandres rygg. Ideelt sett er vi tre i vannet, en som svømmer blant haiene, en som tar bilder og en som holder vakt.

VANNSKAPNINGER. Det hammerformede hodet kan skremme vannet av den hardeste sjøulk. Den seks me-

*Ideelt sett er vi tre i vannet,
en som svømmer blant
haiene, en som tar bilder
og en som holder vakt*

FRÉDÉRIC BUYLE haifotograf

ter lange kroppen er et kapittel for seg selv. Legg til at hammerhaien svømmer i stimer på opptil 1000 individer, og du har omrisset av en av verdenshavens originaler.

Pussig nok finnes forsvinnende lite kunnskap om hammerhaien, som til tross for sin suverene fremtoning er ekstremt sky. Frédéric Buyle og William Winram samarbeider tett med flere forskerteam ved å feste sporingsbrikker til haikroppen. Resultatet er et hav av ny kunnskap om habitater og vandringsmønstre, noe som gjør det enklere å beskytte utryddingstruede arter som hammerhaien.

– De er helt utrolige skapninger, så ekstremt rolige og enorme. Første gang jeg traff på hammerhai, følte jeg at noe spesielt var i nærheten flere sekunder før jeg så to av dem i vannet over meg. Hammerhaien er et sånt vesen som tar plass. Omtrent som når du er på bar, og en eller annen stor personlighet kommer inn og plutselig fyller hele rommet, sier William Winram.

– Samtidig er mindre hammerhaier de nydeligste vesener jeg noensinne har møtt, jeg ville valgt haien foran delfiner og hvaler hvilken dag som helst. **D2** sigurd.ronningen@dn.no